

Nr 176.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för befrämjande av hemslöjden inom Bohuslän; given Stockholms slott den 6 mars 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Fritjof Ekman.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1936.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ekman, anför efter gemensam beredning med t. f. chefen för socialdepartementet och chefen för finansdepartementet:

Genom beslut den 15 februari 1935 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för handelsdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga att inom departementet biträda med utredning rörande åtgärder för åstadkommande av ökade arbetsmöjligheter inom Bohuslän.

På grund av detta bemyndigande tillkallade jag samma dag såsom sakkunniga att biträda vid nämnda utredning landshövdingen M. Jacobsson, ordförande, ryttmästaren H. von Bornstedt och landstingsmannen C. Brännberg.

I ett den 16 augusti 1935 dagtecknat betänkande hava de sakkunniga sedermera inkommit med förslag till åtgärder för minskande av arbetslöshetens verkningar i Bohuslän och därvid bland annat föreslagit, att ett belopp av 30,000 kronor måtte ställas till länsstyrelsens i Göteborgs och Bohus län förfogande för anordnande av vissa slöjdkurser för befrämjande av hemslöjden inom landskapet.

De sakkunniga hava härom uttalat sig på följande sätt:

För överläggningar om hemslöjdsverksamheten inom länet hade de sakkunniga haft sammanträde med styrelsen för länets hemslöjdsförening och övriga intresserade. Därvid hade framkommit, att hemslöjden inom vissa delar av länet vore mycket starkt utvecklad och hade nått en synnerligen hög standard. Inom andra områden däremot låge denna verksamhet i lägervall. I varje fall hade stenhuggarbefolkningen icke på samma sätt som jordbrukarbefolkningen ägnat sig åt denna sak. Vid de överläggningar, som förts, hade det ansetts lämpligast överlämna frågan om hemslöjdens utveckling, kursers anordnande m. m. till hushållningssällskapets förvaltningsutskott, som bättre än länets hemslöjdsförening torde hava förutsättningar att för närvarande handhava denna verksamhet. Förvaltningsutskottet hade också beaktat den av de sakkunniga i sådant hänseende gjorda hemställan och tillsatt en slöjdnämnd på fem personer. För frågans ordnande hölle utskottet före, att om möjligt såväl en manlig som en kvinnlig hemslöjdskonsulent borde anställas med det snaraste. Dessa personer skulle ha till uppgift att anordna kurser i de olika kommunerna, vilka kurser skulle omfatta såväl manlig som kvinnlig slöjd. Den här ifrågasatta kursverksamheten avsåge sålunda att spänna över ett stort område, och till kurserna måste finnas kompetenta lärarekrafter. Ett realiserande av detta kursprogram krävde, efter vad de sakkunniga beräknat, ett avsevärt belopp, och man torde icke kunna räkna med mindre än 30,000 kronor. Denna summa skulle sätta den av förvaltningsutskottet valda slöjdnämnden i tillfälle att upplägga och förverkliga omskrivna kursers hållande.

Då det icke gärna kunde vara möjligt att från hushållningssällskapet eller landstinget påräkna så stora bidrag, som vore erforderliga för realiserande av kursverksamheten ifråga, syntes anslag från statens sida erfordras. Säkert vore att, därest icke det begärda bidraget beviljades, slöjdnämndens arbete bleve av mycket ringa betydelse. Det syntes de sakkunniga ändamålsenligt, att det ifrågasatta beloppet ställdes till länsstyrelsens förfogande och att denna sedermera efter av slöjdnämnden uppgjord plan finge utlämna de anslag, som kunde vara erforderliga för realiserande av förslagen.

Kvinnlig slöjd. Under de överläggningar, som de sakkunniga fört med grossister och köpmän inom textilfacket, hade framkommit, att rätt stora möjligheter för avsättning finnes inom vissa delar av konfektionsbranschen. Sålunda hade det uppgivits, att med avseende på lättare konfektionsarbeten ävensom tillverkning av damklänningar, damkappor och andra därmed jämförliga arbeten avsättningsmöjligheterna skulle vara rätt goda. Enahanda förhållande uppgåves göra sig gällande beträffande varuslag, som hörde hemma under stickningsarbeten. För att viss yrkesskicklighet och färdighet i dessa olika tillverkningsgrenar, vilka särskilt lämpade sig för kvinnor, skulle kunna vinnas och vederbörande få tillräcklig kunnighet i förfärdigandet av de olika alstren, vore det emellertid erforderligt, att särskild utbildning erhöles. De sakkunniga räknade härvid med kurser, varvid skulle meddelas undervisning för kvinnor under erforderlig tid, dock högst 6 månader. Sam-

ma förhållande torde även böra ifrågakomma, när det gällde utbildning för framställande av olika vävnader, tillverkning av mattor m. m.

Manlig slöjd. Även med avseende på den manliga slöjden torde det vara erforderligt, att vissa kurser anordnades, dock icke i samma stora omfattning, som man tänkt sig med avseende på den kvinnliga slöjden. De för män ifrågasatta kurserna torde i vissa fall med fördel kunna förläggas till andra orter och i allmänhet avse den yngre manliga befolkning, som kunde få utbildning i vissa färdigheter.

De sakkunniga hade rörande dylika kurser varit i samarbete med föreståndaren för Steneby hemslöjdsförening i Dalsland, vilken visat det stora tillmötesgåendet att själv ställa sig till förfogande som kursledare. I anslutning till den utbildning, som nu meddelades vid nämnda hemslöjdsförenings verkstäder i Dals-Långed, Dalsland, skulle en del ynglingar från Bohuslän därstädes kunna under en kortare eller längre tid inhämta färdigheter för att efter slutad kurs upptaga olika tillverkningar i hemorten. Som nämnda hemslöjdsförening även hade en god försäljningsorganisation, kunde genom denna de alster, som frambringades ute i orterna, försäljas

Men även på annat sätt borde en undervisning i manlig slöjd kunna åstadkommas, särskilt då med tanke på de tillverkningar, som nu med framgång inom vissa orter inom landet bedrevs under det gemensamma namnet 'småindustrier'. Det torde emellertid härvid få ankomma på förut omnämnda slöjdnämnd att inom olika grenar av manlig slöjd, hantverk och småindustri verka för att en god och ändamålsenlig kursverksamhet komme till stånd. Nämnden borde härvid ha att tillse, att kurserna så lades och utbildningen så bedrevs, att efter kursens avslutande möjligheter till försörjning funnes. Aktgivas måste alltså, att undervisning skedde i tillverkning av sådana alster, som sedan kunde avsättas i den öppna marknaden.

Med stöd av det anförda finge sakkunniga hemställa, att 30,000 kronor måtte ställas till länsstyrelsens i Göteborgs och Bohus län förfogande för anordnande av slöjdkurser enligt angivet program, och att länsstyrelsen måtte bemyndigas att efter ansökan från den av hushållningssällskapets förvaltningsutskott valda slöjdnämnden från detta anslag utanordna erforderliga medel för kursers bedrivande.

I ett häröver den 9 december 1935 infordrat utlåtande anförde *kommerskollegium* i huvudsak följande:

Kollegium ville livligt förorda det av de sakkunniga framförda uppslaget att genom återupplivande av den bohuslänska hemslöjden söka bereda befolkningen vissa möjligheter till inkomster för sitt uppehälle. De sakkunnigas förslag i förevarande del syntes emellertid, såvitt kollegium kunnat finna, icke vara grundat på ingående undersökningar av de förutsättningar, som å olika orter kunde finnas för upptagande av hemslöjdstillverkning. Förslaget innehöle heller någon utformad plan för kursverksamheten med specificerad kalkyl å kostnaderna för densamma. Med de erfarenheter, kollegium besutte å ifrågavarande område, hölle kollegium före, att värdet av den föreslagna kursverksamheten skulle bliva avsevärt större, om samma verksamhet föreginges av en närmare undersökning av de faktorer, som kunde vara av betydelse för en riktig planläggning av densamma, och kollegium ville för den skull föreslå, att en dylik utredning måtte komma till stånd, avseende i första hand de olika orternas förutsättningar för hemslöjd och en därpå baserad planläggning av kursverksamheten. En dylik undersökning, vilken torde kunna anförtros åt kollegium att utföras genom statens instruktör i hemslöjd efter samråd med de sakkunniga och övriga med land-

skapets förhållanden förtrogna myndigheter och institutioner, borde avse, förutom de lokala förutsättningarna för olika slöjdgrenar och därav betingade synpunkter å förläggningen av kursverksamheten, åstadkommande av en specificerad kalkyl å kostnaderna för kurserna och för den fortsatta slöjdutövningen erforderliga arbetsredskap, råvaror m. m. Jämväl torde i samband därmed avsättningsproblemet böra upptagas till behandling, därvid uppmärksamhet borde ägnas det eventuella behovet av särskild försäljningsorganisation ävensom förutsättningarna i olika avseenden för en dylik organisation.

I anledning av kommerskollegii sålunda gjorda uttalande uppdrog Kungl. Maj:t den 30 december 1935 åt kommerskollegium att med biträde av statens extra instruktör i hemslöjd uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med plan för ifrågavarande kursverksamhet samt specificerad kalkyl för kostnaderna för densamma.

Med skrivelse den 20 februari 1936 har kommerskollegium överlämnat en av statens extra instruktör i hemslöjd fröken Ebba Fick avgiven redogörelse för av henne i ärendet verkställd utredning jämte plan för den ifrågasatta kursverksamheten med tillhörande kostnadskalkyl.

Av *hemslöjdsinstruktörens* redogörelse inhämtas, bland annat, att den av Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap tillsatta slöjdnämnden för handhavande av ledningen av olika ifrågasatta åtgärder till befrämjande av hemslöjden inom länet beslutat anställa en kvinnlig hemslöjdskonsulent; att slöjdnämnden vidare beslutat igångsätta kursverksamhet i hemslöjdsutövning, omfattande sex kurser i vävning med ett deltagareantal i varje kurs av högst 14 elever; att för kursverksamheten anslag erhållits av länets landsting med 2,880 kronor och av hushållningssällskapet med 1,920 kronor; samt att ett bidrag av 2,700 kronor beräknades kunna erhållas av skolöverstyrelsen.

Instruktören framhåller, att enligt vad hon av förenämnda sakkunnigas ordförande inhämtat, de sakkunniga ansett en mera omfattande kursverksamhet än den av nämnden planerade nödvändig. Särskilt hade det för de sakkunniga framstått såsom önskvärt, att kurser i manlig slöjd, träslöjd och metallslöjd även komme till stånd. Med hänsyn till syftet med kurserna föreslår instruktören för egen del en utvidgning av den av slöjdnämnden planerade kursverksamheten genom anordnande av ytterligare tre kurser i vävning och sex kurser i manlig slöjd, därav tre i metallslöjd och tre i träslöjd. Vävnadskurserna borde omfatta utförande av dukar, löpare, mindre mattor, halsdukar samt andra av alla och i alla hem behövliga och därför lätt säljbara artiklar. — Kurserna i metallslöjd borde avse en del mindre för alla användbara föremål, såsom ljusstakar samt andra för sportstugor och hem lämpliga ting. — Träslöjden borde avse likartade föremål som metallslöjdens samt dessutom leksaker och en del av de småting, som nu ofta onödigtvis importerades.

Vidare föreslår instruktören anställande av en konsulent i manlig slöjd samt meddelar, att i enlighet med av kollegium meddelade direktiv särskild uppmärksamhet ägnats åt spörsmålet om avsättningen av de hemslöjdsalster, som tillverkades inom landskapet. För främjande av avsättningen därav föreslås, att med bidrag av statsmedel en särskild försäljningsorganisation skapas.

En av hemslöjdsinstruktören i anslutning härtill uppgjord sammanställning över de av henne föreslagna kurserna samt de för dessa kalkylerade kostnaderna har följande utseende:

Kurser i vävning och annan kompletterande textil slöjd:

Tre kurser à 4 veckor, 15 deltagare per kurs:

lärrarinnearvode à 300 kronor för kurs.....	kronor	900	
redskap	»	1,500	
materiel för 45 elever à 20 kronor	»	900	
lokalkostnader	»	100	3,400

Kurser i trä- och annan liknande slöjd:

Tre kurser à 4 veckor, 15 deltagare per kurs:

lärarearvode à 300 kronor för kurs.....	kronor	900	
redskap	»	1,200	
materiel för 45 elever à 10 kronor	»	450	
lokalkostnader	»	200	2,750

Kurser i metall- och annan därmed sammanfallande slöjd:

Tre kurser à 4 veckor, 15 deltagare per kurs:

lärarearvode à 300 kronor för kurs	kronor	900	
redskap	»	1,550	
materiel för 45 elever à 15 kronor	»	675	
lokalkostnader	»	300	3,425

Kvinnlig försäljningsassistent kronor 2,400

resor

»	1,000	3,400
---	-------	-------

Konsulent för manlig slöjd kronor 2,700

resor

»	1,000	3,700
---	-------	-------

Mönster- och modellanskaffning 500

Försäljning:

bidrag till försäljningscentral i Göteborg	kronor	2,000	
lokal för depot av materiel och färdig slöjd i Uddevalla	»	800	
kostnader för ambulerande utställningar	»	1,000	3,800

Propaganda:

montrar i hotell och annan reklam

	1,275
--	-------

Redskapsanskaffning åt elever efter genomgången kurs 1,000

Rörelsekapital för inköp av färdig slöjd 6,000

Administrationskostnader 450

Övriga utgifter:

post, telefon, bokföring, skrivmaterial m. m.

	300
--	-----

Summa kronor 30,000.

I fråga om de allmänna lokala förutsättningarna för hemslöjdsutövning samt den lämpligaste förläggningen av kurserna framhåller instruktören i huvudsak följande:

För den kvinnliga slöjden funnes överhuvud inom landskapet goda traditioner att bygga på. Med all tydlighet hade detta framgått av den hemslöjdsutställning, som anordnats i samband med 1935 års lantbruksmöte å Axvall, vid vilken utställning instruktören fungerat såsom prisdomare. De bohusslänska textilierna hade där varit rikhaltigt representerade. Medan sålunda den kvinnliga husbehovsslöjden vore ganska livligt övad över stora delar av provinsen, syntes däremot den manliga hemslöjden vara helt litet

företrädd. De föreslagna kurserna i manlig slöjd skulle därför medföra en välbehövlig uppräckning å detta område.

Förläggningen av kurserna måste givetvis rätta sig efter de lokala behoven. Planläggningen i detta hänseende torde böra verkställas i samråd med vederbörande lokala myndigheter. Någon mera ingående utredning härav hade icke medhunnits. Av hushållningssällskapet verkställd förfrågan hos ordförandena i hushållsgillena hade givit vid handen, att stort intresse för deltagande i kurser funnes i hela landskapet. Av hushållningssällskapets sekreterare hade såsom lämpliga förläggningsplatser för kurser preliminärt angivits Brastad, Askum, Tossene, Bro, Berfendal och Lyse i mellersta Bohuslän samt eventuellt Hogdal, Näsinge och Skee i norra Bohuslän.

I sin förberörda skrivelse den 20 februari 1936 har *kommerskollegium* anfört, bland annat, följande:

Kostnaderna för den av hemslöjdsinstruktören uppgjorda planen för kursverksamheten hölles inom ramen för det av de sakkunniga begärda anslaget, 30,000 kronor, och fördelades å de särskilda ändamålen på följande sätt:

För undervisningsverksamhet	kronor	9,575
» konsulentverksamhet	»	3,700
» övrigt organisationsarbete jämte försäljningsrörelse....	»	16,725

Summa kronor 30,000.

Kollegium funne sig för sin del kunna i princip biträda det av instruktören framlagda förslaget, såväl vad detsamma avsåge en utvidgad kursverksamhet och igångsättande av särskild konsulentverksamhet för manlig slöjd som i fråga om skapande av särskild försäljningsorganisation för hemslöjdsalster. Särskilt ville kollegium understryka nödvändigheten av att åtgärder, på sätt föreslagits, vidtoges för beredande av avsättningsmöjligheter för de hemslöjdsalster, som kunde komma att tillverkas. Beträffande kursverksamheten hade beklagligtvis icke en fullständig planläggning medhunnits av instruktören. En dylik planläggning torde dock på grundval av den nu föreliggande utredningen kunna senare verkställas genom den av hushållningssällskapet i länet tillsatta slöjdnämnden, varvid självfallet eventuellt erforderligt bistånd genom instruktören på begäran komme att lämnas av kollegium. Beträffande den förslaget vidfogade kostnadskalkylen hade den korta tid, som stått till förfogande för kollegii behandling av ärendet, icke medgivit någon mera ingående granskning av densamma inom kollegium. Ehuru möjligen anledning kunde vara till erinran beträffande vissa mindre väsentliga punkter, funne kollegium densamma vila på riktiga förutsättningar och vara i huvudsak väl avvägd. Kalkylen torde fördenskull kunna läggas till grund för beräkningen av det statsunderstöd, som kunde erfordras för ändamålet.

Under åberopande av vad sålunda anförts finge kollegium hemställa, att Kungl. Maj:t måtte ställa till länsstyrelsens i Göteborgs och Bohus län förfogande för befrämjande av hemslöjden inom Bohuslän ett belopp av 30,000 kronor att användas i huvudsaklig överensstämmelse med förut angivna plan.

Departements-
chefen.

De särskilda förhållanden, som äro rådande i avseende å arbetslösheten inom Bohuslän, göra det enligt min mening angeläget att i möjligaste mån skapa nya utvägar till sysselsättning för befolkningen inom detta land-

skap. Det av förenämnda sakkunniga framförda uppslaget att genom återupplivande av den bohuslänska hemslöjden söka bereda befolkningen vissa möjligheter till inkomster för sitt uppehälle vill jag därför livligt förorda. Det antal personer, som genom hemslöjden skulle kunna beredas arbetstillfällen, skulle visserligen, såvitt nu kan bedömas, icke kunna bli annat än tämligen begränsat. Det oaktat synes dock en återupplivad hemslöjd kunna bliva av icke ringa värde ur försörjningssynpunkt. Med hänsyn härtill anser jag, i likhet med de sakkunniga och kommerskollegium, att åtgärder från statsmakternas sida böra vidtagas för att genom uppammande av hemslöjd inom landskapet skapa ökade försörjningsmöjligheter för ortsbefolkningen och på så sätt bidra till att mildra arbetslöshetens verkningar därstädes, och finner jag mig — ehuru medel för ändamålet icke finnas beräknade i rikstatsförslaget — kunna förorda det nu föreliggande förslaget att till understöd av statsmedel för anordnande av vissa kurser m. m. måtte anvisas ett anslag å 30,000 kronor.

Anslaget, vilket lär böra erhålla reservationsanslags natur, torde i mån av behov och efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande få ställas till länsstyrelsens i Göteborgs och Bohus län förfogande.

Under återropande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att för *befrämjande av hemslöjden inom Bohuslän* för budgetåret 1936/1937 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 30,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Sehlberg.
